

PRAMONĖS PELNO PASKIRSTYMAS IR MOKĖJIMŲ Į BIUDŽETĄ TOBULINIMAS

V. MEIDONAS

1. Pelno paskirstymas ūkinės reformos sąlygomis

Išsivysčiusio socializmo sąlygomis pelnas yra ne tik gamybos ekonominio efektyvumo sintetinis rodiklis, bet ir išplėstinės reprodukcijos, kolektyvų ekonominio skatinimo ir valstybės finansinių išteklių centralizuoto fondo formavimo pagrindinis šaltinis. TSRS Ministrų Tarybos Pirmininkas A. Kosyginas yra pabrėžęs: „Pelną ir rentabilumą mes laikome svarbiais gamybos efektyvumo rodikliais. Kartu pelnas — ne tik pagrindinis įmonių ir susivienijimų ūkiskaitinių fondų šaltinis, bet ir labai svarbus valstybinio biudžeto pajamų šaltinis“ [1, p. 150].

Įmonių pelno paskirstymas turi atitikti tiek atskirų įmonių kolektyvų bei ūkio šakų, tiek ir visos socialistinės visuomenės interesus. Pelno paskirstymo sistema privalo skatinti įmones gerinti ūkinės bei finansinės veiklos rodiklius ir kelti pramoninės gamybos efektyvumą. Ši sistema turi didinti įmonių ir susivienijimų suinteresuotumą efektyviau naudoti materialinius, finansinius ir darbo išteklius.

Iki 1965 metų reformos pramonės įmonės lėšas kapitaliniams įdėjimams, savoms apyvartinėms lėšoms sudaryti, jų prieaugiui ir papildymui gaudavo daugiausia iš biudžeto, t. y. negražintinai. Mokėjimai į biudžetą buvo imami dviem būdais — kaip apyvartos mokestis ir kaip atskaitymai iš pelno (ne mažiau kaip 10% jo planinės sumos). Palūkanos už naudojimąsi banko kreditais buvo įskaitomos į produkcijos savikainą. Darbuotojų materialinio skatinimo ir gamybos tobulinimo reikmėms buvo skiriamas įmonės fondas, sudaromas atskaitant iš planinio (mažesniu procentu) ir viršplaninio (didesniu procentu) pelno. Priskaitymų į tą fondą suma negalėjo būti didesnė kaip 5,5% nuo pramoninio gamybinio personalo darbo užmokesčio fondo. Toks priskaitymų ribojimas neskatino įmonių didinti pelno. Be to, darbuotojų materialiniam skatinimui iš įmonės fondo buvo skiriama tik dalis jo lėšų. Apskritai kolektyvų ekonominiam skatinimui buvo skiriama pernelyg mažai pelno. Pavyzdžiui, 1964 metais visoms kolektyvinio skatinimo rūšims (įmonės fondui, plačiai vartojamų gaminių fondui, socialistinio lenktyniavimo nugalėtojų premijavimui ir atskaitymams iš viršplaninio pelno gyvenamųjų namų statybai) pramonėje buvo sunaudota tik truputį daugiau kaip 4% jos pelno [žr. 16, p. 186].

Iki reformos taikytai viršplaninio pelno paskirstymo tvarkai buvo būdingi dideli atskaitymų į įmonės fondą ir gyvenamųjų namų statybai normatyvai. Todėl įmonės stengėsi sumažinti planines produkcijos gamybos bei realizacijos ir pelno užduotis, kad gautų kuo daugiau viršplaninio pelno. Galiojusi pelno paskirstymo ir pramonės įmonių savitarpio santykių su biudžetu tvarka atitiko daugiau administracinius ir mažiau ekonominius vadovavimo metodus. Ji nepakankamai įvertino paskirstymą, kas, V. Lenino žodžiais tariant, yra gamybos kėlimo metodas, įrankis, priemonė [žr. 5, p. 359].

Ikireforminė pelno skirstymo ir mokėjimų į biudžetą sistema tiesiogiai neskatino įmonių ir kolektyvų kuo efektyviau naudoti valstybės jiems su-

teiktus gamybinius fondus. Ji taip pat riboja pelno vaidmenį, materialiai stimuliuojant gamybos vystymą bei skatinant darbuotojus už individualius ir bendrus darbo rezultatus.

Padidinti pramonės kolektyvų suinteresuotumą kelti gamybos efektyvumą padėjo 1965 metų ūkinė reforma. Iš esmės pakeičiama iki tol veikusi planavimo ir ekonominio skatinimo sistema, pertvarkomi įmonių ir apskritys visos pramonės savitarpio santykiai su valstybiniu biudžetu ir bankais. Kartu buvo suformuota visiškai nauja pramonės pelno paskirstymo sistema. Tų pertvarkymų esmė yra tokia:

1) vietoj atskaitymų iš pelno įvesti du pirmaeiliai mokėjimai iš jo — mokesčiai už gamybinius fondus ir fiksuoti (rentiniai) mokėjimai — ir trečias, baigiamasis,— pelno likučio įmokos. Be to, palūkanos už banko kreditą sumokamos taip pat iš pelno;

2) vietoj įmonės fondo darbuotojų ekonominiams skatinimui ir gamybos tobulinimui įmonėse formuojami trys fondai: materialinio skatinimo, socialinių-kultūrinių priemonių ir gyvenamųjų namų statybos, gamybos vystymo. Jie sudaromi iš pelno (o gamybos vystymo fondas — ir iš amortizacijos);

3) kapitaliniams įdėjimams padengti naudojami betarpiškai įmonių, taip pat ir pramonės šakų ištekliai (pelnas, amortizacija, gamybos vystymo fondas) bei bankų kreditai, o valstybinio biudžeto asignavimai naudojami daugiausia tik naujų įmonių statybai. Apvartinių lėšų trūkumas padengiamas ne iš biudžeto, o iš įmonės ar šakos išteklių arba iš Valstybinio banko kredito (grąžinant jį iš viršplaninio pelno).

Mūsų nuomone, iš visų pertvarkymų ypač verta pabrėžti tai, kad labai padidėjo įmonių kolektyvų ekonominiams skatinimui skiriama suma (ir pirmiausia — iš pelno). Pavyzdžiui, 1965 metais tam tikslui buvo skirta 6% viso pramonės pelno, o 1975 metais — jau 16% (žr. 1 lentelę). Devintajame penkmetyje iš pelno ir įmonių bei susivienijimų kitų šaltinių ekonominio skatinimo fondams sudaryti buvo skirta daugiau kaip 100 milijardų rublių. Sios lėšos buvo panaudotos gamybai vystyti ir techniškai pertvarkyti, premijoms ir atlyginimams mokėti, socialinėms-buitinėms darbo žmonių gyvenimo sąlygoms gerinti [žr. 2, p. 120].

Skiriant gerokai didesnę pelno dalį darbuotojų ekonominiams (taigi ir materialiniams) skatinimui, pramonės įmonių kolektyvai labiau suinteresuojami siekti geresnių gamybinių ir finansinių rezultatų. Kartu ir fondų planavimo bei sudarymo tvarka skatina kolektyvus paruošti aukštesnes, negu patvirtintos penkmečio plane, produkcijos gamybos bei realizavimo, pelno, rentabilumo ir darbo našumo užduotis metiniuose planuose ir sėkmingai jas įvykdyti, geriau panaudojant gamybinius fondus, darbo jėgą, materialinius ir finansinius išteklius, keliant techninį gamybos lygį ir produkcijos kokybę.

Svarbu ir tai, kad įmonės dabar labiau skatinamos padidinti planines užduotis, o ne viršyti jas. Pradedant devintuoju penkmečiu, įmonėms (susivienijimams) kiekvieno skatinimo fondo sumą visam penkmečiui (paskirstytą metais) iš anksto patvirtina aukštesnė žinyba. Sios sumos įmonėse yra tikslinamos, sudarant kiekvienų metų planus, taip pat atsižvelgiant į fondų sudarymo rodiklių faktišką įvykdymą. Metiniuose planuose atsižvelgiama, kiek padidėja ar sumažėja fondų sudarymo rodikliai, palyginus su tiems metams patvirtintais penkmečio plane. Jeigu įmonė metiniame plane numato tuos rodiklius didesnius, tai planuoja ir didesnę, negu aukštesnės žinybos buvo iš anksto patvirtinta, skatinimo fondų sumą, ir atvirksčiai.

Taigi ekonominio skatinimo fondų sudarymas yra susietas su viso penkmečio užduočių (fondų tikslinimo rodiklių) vykdymu. Svarbią reikšmę turi ir fondų tikslinimo rodiklių skaičiaus išplėtimas — tų fondų sumos dabar priklauso ne tik nuo produkcijos realizacijos (gamybos, pelno) ir rentabilumo rodiklių, bet ir nuo darbo našumo bei produkcijos kokybės rodiklių

padidėjimo (ar sumažėjimo) metiniuose planuose, lyginant su patvirtintais penkmečio plane, ir nuo jų plano įvykdymo.

Tokia fondų sudarymo tvarka įgalina centralizuotai reguliuoti pelno dalį, skiriama atskaitymams į ekonominio skatinimo fondus. Kartu galima išspręsti ir kitą labai svarbią problemą — riboti nepagrįstą vidutinio užmokesčio didėjimą materialinio skatinimo fondo sąskaita. Reikalas tas, kad ministerijos ir žinybos tų fondų sumą pavaldžioms įmonėms (susivienijimams) patvirtina, neviršydamos joms centralizuotai patvirtintų sumų. Tačiau praktiškai pasitaiko ir kitas kraštutinumas — skatinimo fondų sumos nesusiejamos su penkmečio plane įmonėms patvirtintais svarbiausiais gamybiniais ir finansiniais rodikliais. Tokių atvejų buvo respublikos pramonės įmonėse. Mūsų nuomone, to galima išvengti, plačiau praktikuojant sudaryti skatinimo fondus patvirtintais procentais nuo pelno sumos.

Dabartinei skatinimo fondų sudarymo tvarkai būdingas ir kitas trūkumas, kurį teisingai pastebi F. Veselkovas [žr. 9, p. 10] — įmonės ir dabar suinteresuotos sumažinti produkcijos gamybos ir realizavimo, darbo našumo, pelno ir kt. rodiklių didinimo rezervus savo penkmečio planų projektuose iki pat direktyvinių užduočių gavimo. Kuo tos užduotys mažesnės, tuo didesnius rodiklius, taigi ir didesnę kolektyvo ekonominio skatinimo fondų sumą, galima numatyti metiniame plane. Tačiau minėto autoriaus siūloma materialinio skatinimo fondo apskaičiavimo formulė vargu ar gali būti priimta. Jis siūlo koreguoti fondų sudarymo rodiklius nepriklausančiais nuo įmonės darbo veiksniais, tačiau turinčiais įtakos tų rodiklių dydžiui (pavyzdžiui, atsižvelgiant į kainų ir asortimento struktūros poslinkius). Mūsų nuomone, nebus galimybės objektyviai įvertinti tų veiksmų įtaką. Taigi ir šį trūkumą likviduoti būtų galima, skatinimo fondus sudarant procentais nuo pelno sumos.

Sudarant tris savarankiškus skatinimo fondus, ne tik konkrečiau nusaikoma įmonių žinion perduodamų skatinimui lėšų paskirtis, bet ir padaugėja jų sudarymo šaltinių. Į gamybos vystymo fondą, be atskaitymų iš pelno, nukreipiama ir dalis amortizacinių atskaitymų, skirtų renovacijai, taip pat įplaukos, gautos realizavus pagrindines priemones. Taigi įmonėse sudaromas savų lėšų šaltinis, kuris gali būti panaudotas jų nuožiūra naujai technikai diegti, įrengimams modernizuoti, gamybos bei darbo organizavimui tobulinti ir kitoms priemonėms.

Vertas dėmesio autorių pasiūlymas, skirstant įmonių faktišką pelną, ne dalyti jį į planinį ir viršplaninį, o laikytis plane numatytų proporcijų. Argumentuojama tuo, jog tokia tvarka leistų labiau derinti valstybės ir įmonių interesus, labiau skatintų įmones mažinti savo sąnaudas, padengiamas iš pelno [žr. 6, p. 35]. Mūsų nuomone, vertėtų tai įgyvendinti pirmaisia šalies pramonės ministerijos ar sąjunginės respublikos pramonės šakos mastu, o vėliau pritaikyti visai pramonei. Kad tai įmanoma, patvirtina ir kai kurių Europos socialistinių šalių patyrimas (jose atsisakyta nuo pelno skirstymo į planinį ir viršplaninį). Įmonių ir jų darbuotojų materialinis suinteresuotumas ten grindžiamas faktišku pelnu. Be to, visa pelno suma skirstoma pagal vieningą normą.

Ukinės reformos sąlygomis labai padidėjo įmonių pelno ir amortizacijos suma, perskirstoma aukštesnių žinybų. Kai kurie autoriai teigia, jog tos žinybos dabar iš dalies pakeičia valstybinio biudžeto funkcijas, akumuluodamos ir perskirstydamos materialinės gamybos sferoje sukurtas grynąsias pajamas [žr. 6, p. 36]. Mūsų nuomone, negalima taip vertinti išteklių perskirstymo. Jis stiprina ūkiskaitą pramonės šakose, didina aukštesniųjų žinybų (ministerijų) atsakomybę už pelno plano įvykdymą visose pavaldžiose įmonėse. Juk perskirstomas pelnas daugiausia naudojamas kapitaliniams įdėjimams. Tuo tarpu šiuos įdėjimus netrikdomai galima finansuoti tik sėkmingai vykdant pelno planą visose pavaldžiose įmonėse.

Ūkinės reformos sąlygomis pasikeitė TSRS pramonės pelno paskirstymo proporcijos (žr. 1 lentelę). Būtent, pelno dalis, paliekama įmonių žinioje, padidėjo nuo 29% 1965 metais iki 43% 1975 metais, t. y. 14 punktų. Įmokoms į biudžetą skiriamas pelno dalis atitinkamai sumažėjo nuo 71 iki 57%. Būdinga, kad įmonių žinioje paliekama pelno dalį daugiausia padidino atskaitymai į ekonominio skatinimo fondus, išaugę nuo 6 iki 16%, tai yra 10 punktų. Be to, ir kapitaliniams įdėjimams skiriamas pelno dalis padidėjo 3 punktais.

1 lentelė

TSRS pramonės įmonių pelno paskirstymas 1965—1975 metais¹

(procentais)

	1965 m.	1970 m.	1974 m.	1975 m.
Gauta pelno — iš viso	100	100	100	100
Iš jo:				
1. Sumokėta į biudžetą	71	62	56	57
iš to skaičiaus:				
atskaitymai iš pelno	71	4	1	1
mokestis už fondus	—	17	20	20
fiksuoti (rentiniai) mokėjimai	—	5	4	5
laisvas pelno likutis	—	35	31	30
2. Palikta įmonių žinioje	29	38	44	43
iš to skaičiaus:				
skirta kapitaliniams įdėjimams	9	14	13	12
atskaityta į ekonominio skatinimo fondus	6	14	16	16
panaudota kitiems tikslams	14	10	15	15

¹ Зr. Народное хозяйство СССР в 1975 году. М., 1976, с. 726.

Lietuvos TSR sąjunginių-respublikinių pramoninių ministerijų rentabilių įmonių 1974 ir 1975 metų faktiško pelno paskirstymo proporcijas apibūdina 2 lentelės duomenys. Iš jų matyti, jog atskirose pramonės šakose tos proporcijos labai skiriasi. Pavyzdžiui, lengvosios pramonės, mėsos ir pieno pramonės šakose didesnė pelno dalis (1975 metais atitinkamai 60,9 ir 58,8%) panaudota įmokoms į valstybinį biudžetą, o mažesnė — palikta įmonių ir šakos žinioje. Tuo tarpu baldų ir medžio apdirbimo pramonės ir maisto pramonės įmonių didesnė pelno dalis (1975 metais atitinkamai 60,1 ir 54,0%) buvo palikta įmonių ir šakos žinioje. 1975 metais analogiškai ir statybinių medžiagų pramonės įmonių 52,2% pelno buvo palikta įmonių ir šakos žinioje. Šias proporcijas daugiausia sąlygojo jo likučio įmokų į biudžetą dydis. Pavyzdžiui, mėsos ir pieno pramonės įmonės beveik pusę pelno (1975 metais — 47,2%) sumokėjo į biudžetą kaip pelno likutį. Lengvosios pramonės įmonių pelno likučio įmokos ir fiksuotieji mokėjimai taip pat siekė beveik pusę viso pelno (1975 metais — 49,5%). Šioje šakoje palyginti nedaug jo buvo skirta kapitaliniams įdėjimams finansuoti (1974 metais — 10,4% ir 1975 metais — 2,5%). Tai ir lėmė pelno likučio įmokų į biudžetą didelį lyginamąjį svorį. Tuo tarpu baldų ir medžio apdirbimo pramonės įmonių nemaža pelno dalis (1974 metais — 30,3% ir 1975 metais — 23,7%) buvo nukreipta kapitaliniams įdėjimams finansuoti. Be to, didesnė jo dalis čia skiriama skatinimo fondams (beveik penktadalis viso pelno). Todėl pelno likučio, o tuo pačiu ir visa įmokų į biudžetą suma šių įmonių pelne sudarė daug mažesnę lyginamąjį svorį.

Visų šių ministerijų įmonėse palyginti didelė pelno dalis sunaudota atskaitymams į ekonominio skatinimo fondus. Pavyzdžiui, lengvosios pramonės įmonėse 1975 metais tam tikslui buvo skirta apie 1/7 viso pelno, statybinių medžiagų pramonės įmonėse — daugiau kaip 1/5, baldų ir medžio

Lietuvos TSR sąjunginių-respublikinių pramoninių ministerijų įmonių 1974 ir 1975 metų pelno paskirstymas

(procentais)

	Ministerija									
	Lengvosios pramonės		Mėsos ir pieno pramonės		Maisto pramonės		Statybinių medžiagų pramonės		Baldų ir medžio apdirbimo pramonės	
	1974 m.	1975 m.	1974 m.	1975 m.	1974 m.	1975 m.	1974 m.	1975 m.		1975 m.
Gauta pelno — iš viso	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Iš jo:										
1. Sumokėta į biudžetą	58,6	60,9	59,3	58,8	59,6	46,0	55,0	47,8	32,6	39,9
iš to skaičiaus pelno įmokų	58,3	60,5	59,1	58,8	59,4	45,7	54,9	47,7	32,4	39,4
a) mokestis už pagrindinius gamybinius fondus ir normuojamas apyvartines lėšas	9,0	11,0	11,2	11,6	13,1	14,3	21,8	25,1	15,7	20,8
b) fiksuoti mokėjimai	11,6	9,9	—	—	—	—	2,1	1,5	2,0	—
c) pelno likučio įmokos	37,7	39,6	47,9	47,2	46,3	31,4	31,0	21,1	14,7	18,6
2. Palikta įmonių ir pramonės šakos žinioje iš to skaičiaus:	41,4	39,1	40,7	41,2	40,4	54,0	45,0	52,2	67,4	60,1
a) atskaityta į ekonominio skatinimo fondus materialinio skatinimo fondą	13,5	14,4	12,2	11,5	11,9	12,8	19,0	23,1	19,9	19,5
socialinių-kultūrinių priemonių ir gyvenamųjų namų statybos fondą	8,5	9,0	4,4	4,1	5,0	5,5	11,3	13,9	10,3	10,7
gamybos vystymo fondą	2,7	2,8	2,5	2,3	2,3	2,5	2,1	2,7	5,6	5,0
b) nukreipta kapitaliniams įdėjimams	2,3	2,6	5,3	5,1	4,6	4,8	5,6	6,5	4,0	3,8
c) panaudota kitiems tikslams	10,4	2,5	16,4	18,3	2,2	12,7	8,9	13,9	30,3	23,7
	17,5	22,2	22,1	11,4	26,3	28,5	17,1	15,1	17,2	16,9

¹ Apskaičiuota, remiantis ministerijų 1975 ir 1976 metų I pusmečio suvestinėse apyskaitose pateiktos formos Nr. 15 duomenimis. Lentelėje pateiktas rentabilių įmonių pelno paskirstymas.

apdirbimo pramonės įmonėse — maždaug $\frac{1}{5}$ viso pelno. 1974 ir 1975 metais atskaitymams į ekonominio skatinimo fondus lengvosios pramonės įmonių pelno buvo skirta daugiau, negu mokesčiui už fondus sumokėti.

Tarybų Lietuvos sąjunginių-respublikinių pramonės ministerijų įmonių pelno paskirstymo proporcijos ūkinės reformos sąlygomis, lyginant su Lietuvos TSR liaudies ūkio tarybos atitinkamų valdybų pelno paskirstymu, gerokai pakito. Pirmiausia sumažėjo įmokoms į biudžetą skiriamą pelno dalis. Pavyzdžiui, 1964 metais Lengvosios pramonės valdyba įmokėjo į biudžetą 83,6%, Mėsos ir pieno pramonės valdyba — 81,2%, Maisto pramonės — 77,5%, Baldų ir medžio apdirbimo pramonės — 58% pelno¹. 1975 metais ministerijų įmonių įmokos į biudžetą atitinkamai sudarė 60,9%, 58,8%, 46,0%, 39,9% pelno, t. y. toms įmokoms sunaudoto pelno dalis (procentas) sumažėjo 22,7, 22,4, 31,5 ir 18,1 punkto. Atitinkamai 1975 metais, palyginus su 1964 metais, palikta didesnė pelno dalis įmonių ir pramonės šakų žinioje. Daugiausia įtakos čia turėjo atskaitymams į ekonominio skatinimo fondus paliekamos pelno dalies padidėjimas. Pavyzdžiui, atskaitymams į įmonės fondą ir gyvenamųjų namų statybai (30% viršplaninio pelno) 1964 metais buvo skirta 3,1% Lengvosios pramonės valdybos pelno, o 1975 metais — atskaitymams į ekonominio skatinimo fondus jau panaudota 14,4% lengvosios pramonės įmonių pelno (1973 metais — net 16,4%). Atitinkamai Mėsos ir pieno pramonės ministerijos įmonėse ekonominio skatinimo fondams 1975 metais buvo skirta 11,5% pelno, Maisto pramonės — 12,8%, Statybinių medžiagų pramonės — 23,1%, Baldų ir medžio apdirbimo pramonės — 19,5% pelno. Šiam tikslui sunaudoto pelno dalis (procentas), lyginant su analogiškų Liaudies ūkio tarybos valdybų 1964 metų pelno paskirstymo proporcijomis, padidėjo 6,0, 10,9, 16,7 ir 13,8 punkto.

Daugiau pelno dabar skiriama taip pat ir kapitaliniams įdėjimams finansuoti. Šiam tikslui Lietuvos TSR liaudies ūkio tarybos Lengvosios pramonės valdyba 1964 metais panaudojo 5,6% įmonių pelno, Mėsos ir pieno pramonės valdyba — 7,5%, Baldų ir medžio apdirbimo pramonės — 25%; 1974 metais kapitaliniams įdėjimams pramonės ministerijų įmonės skyrė atitinkamai 10,4, 16,4 ir 30,3% pelno. Vadinasi, šiam tikslui sunaudota pelno dalis (procentais) padidėjo 4,8, 8,9 ir 5,3 punkto. Tačiau 1975 metais ji sumažėjo.

Dabar daugiau pelno įmonės naudoja ir kitiems tikslams — apyvartinių lėšų normatyvo prieaugiui padengti, palūkanoms už naudojamą bankų kreditu ir t.t.

2. Mokėjimų į biudžetą formų tobulinimas

Ūkinės reformos sąlygomis pramonė dirba jau du penkmečius. Apibendrinami sukauptą patyrimą, mūsų šalies ekonomistai — mokslo darbuotojai ir praktikai — daro išvadą, kad dabartinė pelno skirstymo sistema daug daugiau, negu ankstesnė, skatina įmones gerinti ūkinės bei finansinės veiklos rodiklius ir didinti pramoninės gamybos efektyvumą. Tačiau didžiuliai šalies ekonomikos vystymo tempai ir mastai reikalauja ir toliau tobulinti ekonominių svertyų naudojimą. Tai buvo pabrėžta TSKP CK Generalinio Sekretoriaus L. Brežnevo pranešime partijos XXV suvažiavimui, kuriame pasakyta: „Kita darbų kryptis — tinkamesnis naudojimas ekonominių stimulų ir svertyų: ūkiskaitos, pelno, kainos, premijos“ [2, p. 55].

Mūsų šalies ekonomistai nemažai svarsto bei diskutuoja dėl pelno paskirstymo sistemos tolesnio tobulinimo. Daugiausia nagrinėjami klausimai, kaip padidinti pelno įmokų į biudžetą skatinamąjį poveikį įmonių ūkinei bei finansinei veiklai toliau gerinti. „Kartu reikia toliau tobulinti pelno

¹ Apskaičiuota, remiantis Lietuvos TSR liaudies ūkio tarybos valdybų pagrindinės veiklos balansų 1965 m. sausio I d. duomenimis (žr. Lietuvos TSR finansų ministerijos ataskaitas, f. 1, ap. 22, ap. eil. 21—28).

paskirstymo sistemą, didinti įmonių suinteresuotumą, kad jos efektyviau naudotų materialinius, finansų ir darbo resursus",— buvo pažymėta TSKP XXIV suvažiavime [1, p. 151].

Ir ūkinės reformos sąlygomis svarbiausia pelno akumuliacinio valstybiname biudžete forma liko vadinamojo pelno laisvo likučio įnašai. Jie 1975 metais sudarė 30% viso pramonės įmonių pelno (žr. 1 lentelę), o pridėjus atskaitymus iš jo, kurių pobūdis yra analogiškas,— 31%. Taigi šie įnašai sudarė 54,4% visų pramonės pelno įmokų į biudžetą. Pelno likučio įmokų dydis priklauso nuo ūkiskaitinių įmonių pajamų ir išlaidų planinio santykio. Tai reiškia, kad pelno likutis nėra susijęs su įmonių ūkinės veiklos efektyvumo skatinimu. Jo įnašai nevykdo jokių ūkiskaitinių funkcijų, o yra vien tik įmonės pelno paėmimo į biudžetą forma. Todėl mūsų ekonominėje spaudoje ypač akcentuojamos pelno laisvo likučio įnašų į biudžetą neįgiamos pusės. Dabar dauguma autorių siūlo gerokai sumažinti arba visiškai panaikinti šias įmokas. Pavyzdžiui, S. Sitarjanas, pripažindamas pelno laisvo likučio kategoriją, mano, kad reikia nustatyti labiau pagrįstas jo ekonomines ribas. Jo nuomone, tuo tikslu galima būtų padidinti mokesť už fondus iki 12% ir daugiau, plačiau panaudoti fiksuotų mokėjimų sistemą [žr. 20, p. 78]. Siekdamas sumažinti pelno likutį įmonėse ir jo įmokas į biudžetą šita forma, N. Konšiną siūlo padidinti mokesčio už fondus normą ir plačiau taikyti fiksuotus mokėjimus [žr. 10, p. 55]. Paminėtini ir tie autoriai, kurie teigia, jog pelno likutį ir jo įmokas sumažinti (ir panaikinti) galima, žymią dalį pramonės piniginių sankaupų pavertus apyvartos mokesčiu (A. Korovuškinas, M. Azarchas, D. Moliakovas ir kt., [žr. 10, p. 43, 51, 58]).

Yra ir kita autorių grupė — tie, kurie pelno laisvą likutį laiko pagrįsta ekonomine kategorija ir mano, jog ją būtina palikti pelno paskirstymo sistemoje. Tokios nuomonės yra I. Zlobinas, A. Magazanikas ir kt. [žr. 10, p. 16, 96].

Mūsų nuomone, sumažinti pelno likučio sumą įmonėse realiausia dviem keliais: 1) padidinant mokesčio už fondus normą maždaug 1,5 ar 2 kartais (iki 9—12%). Tačiau, jeigu įmonė faktiškai turės įmokėti mažiau, negu planuota, tai tą ekonomijos sumą reikėtų paimiti į biudžeto pajamas iš įmonės faktiško pelno (biudžetas negali prarasti planuotų pajamų); 2) didelę dalį grynųjų pajamų, dabar realizuojamų pelno forma, pavertiant apyvartos mokesčiu. Toks pertvarkymas būtinas ir todėl, kad šalies pramonės didmeninių kainų struktūra 1965—1974 metais pakito pelno naudai. Pavyzdžiui, iš viso pramonės didmeninėse kainose gamybos ir realizavimo kaštams sumažėjus 0,6 punkto (nuo 74,7 iki 74,1%), pelno dalis padidėjo 3,6 punkto (nuo 9,4 iki 13%), o apyvartos mokesčio dalis sumažėjo 3 punktais (nuo 15,9 iki 12,9%) [žr. 15, p. 214]. Tai reiškia, kad pelno dalis tose kainose daugiausia padidėjo dėl apyvartos mokesčio, o ne dėl gamybos kaštų sumažėjimo. Praktika patvirtina, kad ir daugelio gaminių (ypač sunkiosios pramonės šakose) rentabilumas dabar yra pernelyg didelis. Todėl vertėtų specialiai išnagrinėti atskirų pramonės šakų, gamybinių susivienijimų ir įmonių produkcijos rentabilumo lygį ir gerokai jį sumažinti, dalį pelno pavertus apyvartos mokesčiu. Pasiūlymai reguliuoti apskaičiuojamojo rentabilumo lygį, plačiau taikant fiksuotus mokėjimus, vargu ar priimtini (mes manome, kad ir fiksuotus mokėjimus tikslinga paversti apyvartos mokesčiu).

Reikia pažymėti, kad dabar galiojanti apyvartos mokesčio normų projektavimo ir tvirtinimo tvarka numato palyginti nedidelį gaminamų prekių rentabilumą — vienodų prekių grupei ne didesni kaip 20% [žr. 14, p. 4—5]. Tačiau, nustatant apyvartos mokesť naujoms prekėms, mūsų nuomone, paliekamas per aukštas rentabilumas — net iki 30%.

P. Verbos nuomone, planuojant pelno paskirstymą, paprastai neturėtų būti laisvo likučio [žr. 21], nes tai neturi objektyvaus pagrindo, prieštarau-

ja ūkiskaitos principams. P. Nemčikovas nurodo, kad tiktai mokesčiai už fondus ir fiksuoti mokėjimai pagrįsti ekonomiškai. Jo nuomone, į visas kitas įmonės pajamas, kad ir kokios didelės jos būtų, valstybė neturi teisės. Todėl tos pajamos turėtų likti įmonių žinioje — jos panaudotinos kolektyvo visuomeninės ir individualioms reikmėms tenkinti [žr. 13].

Taigi kai kurie autoriai įrodinėja, kad visas pelno likutis turėtų būti paliktas įmonėms (net nepriklausomai nuo jų poreikių). Mūsų nuomone, toks pasiūlymas nepriimtinas dėl šių motyvų:

1) būtų ignoruojami valstybinio biudžeto interesai, nes sumažėtų jo pajamos tokia suma, kokia dabar įmokama kaip pelno likutis;

2) susidarytų galimybė įmonėms neefektyviai naudoti didelę pelno sumą, kartu tai silpnintų ūkiskaitą įmonėse;

3) tokią didžiulę pelno sumą perskirstyti tarp įmonių ir pramonės šakų (ir ne tik ją) kapitaliniams įdėjimams ir kitoms reikmėms finansuoti būtų gana komplikauta (paliekant įmonėse pelno likutį, iš biudžeto, suprantama, nebūtų tiems tikslams skiriami asignavimai). Ir iš viso, vargu ar galima taip perskirstyti ne per valstybinį biudžetą. Manome, kad čia netinka ir pasiūlymas akumuliuoti pelno likutį ne biudžete, o ministerijų ar vyriausiųjų valdymų specialiose sąskaitose kaip grąžintiną indėlį [žr. 11, p. 107].

Daug svarstoma ir dėl fiksuotų (rentinių) mokėjimų ėmimo tikslingumo. Pavyzdžiui, M. Aleksejenko ir V. Ivanovas teigia, kad šie mokėjimai savo ekonomine prigimtimi vertintini kaip apyvartos mokesčio atmaina [žr. 6, p. 33]. Juos taikyti faktiškai reikšia naudoti du mechanizmus ūkiskaitiniam rentabilumui reguliuoti (juk iš tikrųjų taip ir yra!). Tų autorių nuomone, rentinių mokėjimų taikymo sferą reikėtų apriboti gavybinės pramonės šakomis, o didelio rentabilumo apdirbamojoje ir perdirbamojoje gamyboje tikslinga plačiau taikyti apyvartos mokesť. Mes manome, kad šis pasiūlymas vertas dėmesio — fiksuotų (rentinių) mokėjimų pavidalu dabar paimamą į biudžetą pelno dalį tikslinga paversti apyvartos mokesčio forma. Čia reikia atsižvelgti dar į tai, kad fiksuoti mokėjimai plačiai nepaplitę, nes objektyviai negalima pelno susidarymo veiksnių skirstyti į priklausančius ir nepriklausančius nuo įmonių veiklos, o tuo pačiu — nustatyti jų įtaką pelno sumai. Mūsų nuomone, nepriimtinas ir kai kurių autorių (pavyzdžiui, T. Atlaso ir I. Zlobino) pasiūlymas gerokai išplėsti fiksuotų mokėjimų sferą [žr. 8, p. 120].

A. Birmanas teigia, kad, siekiant įgyvendinti įmonėse pilnąją ūkiskaitą, į produkcijos savikainą reikėtų įskaityti visą grupę sąnaudų, kurios dabar kompensuojamos iš kitų šaltinių (pavyzdžiui, mokesť už fondus ir palūkanas už kreditą, kompensaciją valstybei už vidurinės ir aukščiausios kategorijos kadrų rengimą ir kt.), o prieskaitas socialiniam draudimui padaryti tokio dydžio, kad jos visiškai padengytų jo išlaidas [žr. 10, p. 32]. Įgyvendinus šį pasiūlymą, suprantama, gerokai sumažėtų pramonės pelnas ir labai pakistų jo paskirstymo proporcijos.

Apskritai pelno paskirstymo tarp pramonės šakos (įmonės) ir valstybinio biudžeto proporcijų klausimais paskutiniaisiais metais ypač daug diskutuojama mūsų šalies ekonominėje literatūroje. Daugelis autorių teigiamai vertina TSRS prietaisų, automatizacijos priemonių ir valdymo sistemų ministerijos pelno paskirstymo eksperimentą, taikomą nuo 1970 metų pradžios. Jo esmė tokia. Penkmečio plane ministerijai yra nustatytas jos žinioje paliekamo pelno procentas (normatyvas). Si pelno suma skiriama išplėstinei reprodukcijai, mokslui ir technikai vystyti, įmonėms, susivienijimams bei organizacijoms ekonomiškai skatinti ir visoms kitoms planinėms sąnaudoms finansuoti. Kita pelno dalis skiriama valstybiniam biudžetui. Pelno paskirstymo normatyvai penkmečio metams yra diferencijuoti — sistemingai didėja ministerijos pelno, įmokėtino į biudžetą, dalis ir mažėja ta jo dalis, kuri paliekama ministerijos žinioje. Pavyzdžiui, 1970 metais ministerijai buvo perduota 58,6% visos pelno sumos, 1972 metais — 47,8%,

o 1975 metais buvo numatyta 36,2%. Pažymėtina, kad šios ministerijos įmonės ir susivienijimai į biudžetą moka iš pelno tokiomis pat formomis, kaip ir kitų pramonės šakų įmonės (mokestį už fondus, fiksuotus mokėjimus ir pelno likutį). Su valstybiniu biudžetu galutinai čia atsiskaitoma centralizuotai pagal valstybinius ketvirtinius ir metinius balansus. Būdinga tai, kad, neįvykdžius kuriais nors metais penkmečio plane patvirtinto pelno plano, į biudžetą turės būti įmokėta tų metų plane nustatytų įmokų pilna suma, atitinkamai sumažinant ministerijos žinioje paliekamo pelno dalį.

Tokia pelno paskirstymo tvarka taikoma ir šios ministerijos sąjunginiams susivienijimams. Ministerijai leista pilnai ar iš dalies taikyti ją stambioms įmonėms ir gamybiniais susivienijimams. Manome, kad šitokią pelno paskirstymo sistemą greičiau vertėtų išbandyti dar ir kitose ministerijose.

Minėtą tvarką iš esmės atitinka D. Alachverdijano [žr. 7, p. 9] ir kai kurių kitų autorių pasiūlymas vadovautis pelno paskirstymo dalimis principu, patvirtinant susivienijimams ir ministerijoms jo įmokų į biudžetą normą. Pabrėžiama, kad įmonės, neįvykdžiusios pelno plano, vis tiek privatų įmokėti į biudžetą absoliučią jo sumą, numatytą plane.

V. Sitninas siūlo kitokį pelno normatyvinio skirstymo variantą, pagrįstą specialiu mokesčiu nuo neto pelno [17, p. 191—196]. Tokio mokesčio dydis būtų nustatomas pagal specialią skalę, procentais nuo pelno sumos, liekančios atskaicius iš jos mokestį už fondus, palūkanas už kreditą ir kitus analogiškus mokėjimus. Autorius teigia, kad, esant tokiai tvarkai, visiškai išliktų visų finansinių mokėjimų skatinamasis poveikis įmonių ekonominiams interesams. Kartu būtų likviduotos pelno laisvo likučio įmokos į biudžetą. Toks mokestis pakeistų ir fiksuotus mokėjimus. Mokesčio iš pelno norma turėtų būti nustatoma, sudarant penkmečio planus, remiantis kiekvienos pramonės šakos planiniu lėšų poreikiu kapitaliniams įdėjimams, apyvartinių lėšų prieaugiui, darbuotojų premijavimui ir t. t. Autorius pateikia principinę pelno paskirstymo schemą. Jis numato ir biudžetinių asignavimų (pavyzdžiui, realizuojant stambius liaudies ūkio projektus) bei platų bankinio kredito panaudojimą įmonių veikloje. Mūsų nuomone, negalima nesutikti su V. Sitnino daroma išvada, kad, nustačius mokestį procentais nuo neto pelno masės, ši įmokų forma taps įmonių ūkiskaitinių fondų regulatoriumi (ribos jų dydį, neįvykdžius pelno plano, ir padidins, gavus viršplaninį pelną). Tiesa, pats autorius pripažįsta, kad nustatytį pelno paskirstymo proporcijas visai pramonės šakai nebus sudėtinga, bet kiekvienai įmonei — tai kur kas sunkesnis uždavinys. Manome, kad šį pasiūlymą vertėtų išbandyti praktiškai kurios nors pramonės šakos įmonėse.

Įdomios problemos keliamos M. Tkačiuk monografijoje [žr. 18, p. 178—179]. Autorės nuomone, atskirų įmonių ir visos visuomenės interesams galima būtų suderinti, nustačius pagrįstas proporcijas tarp paimamo į centralizuotą valstybinių išteklių fondą ir paliekamo tiesiogiai įmonės žinioje pelno dalių. Teoriškai pagrindus šias ribas, tikslinga paruošti grynąjį pajamų paskirstymo pagal pramonės šakas, požakius ir įmonių grupes optimalias proporcijas. Turėtų būti atsižvelgta į tų padalinių specializaciją, vaidmenį visuomeninėje gamyboje, rentabilumą lygi, planinių sąnaudų lygį ir vystymo perspektyvas, taip pat į būtinumą centralizuoti dalį pelno bendravaltibinėms reikmėms tenkinti. Autorės nuomone, sudarant perspektyvinius planus, būtina pirmiausia spręsti klausimą dėl optimalių pelno paskirstymo proporcijų, o po to jau tobulinti įmokų į biudžetą paėmimo formas ir metodus, siekiant sustiprinti jų skatinamąjį poveikį materialinių ir finansinių išteklių racionaliausiai panaudojimui.

Si pelno paskirstymo schema iš pirmo žvilgsnio atrodo nesudėtinga (kaip ir kitų autorių pasiūlymai dėl pramonės pelno skirstymo tarp valstybės ir pramonės šakų, vadovaujantis patvirtintomis proporcijomis). Tačiau įdiegti į praktiką tokius pasiūlymus nėra paprasta. Juk tokias pelno skirsty-

mo proporcijas reikėtų nustatyti iš anksto visam penkmečiui. Tačiau proporcijas apskaičiuoti galima tik žinant atitinkamų metų šalies valstybinio biudžeto ir sąjunginių respublikų valstybinių biudžetų pajamų apimtį ir struktūrą, kapitalinių įdėjimų, ekonominio skatinimo fondų ir visų kitų išlaidų apimtis bei jų padengimo šaltinio kiekvienos pramoninės ministerijos mastu. Šie visi rodikliai turėtų būti labai tikslūs ir stabilūs. Taigi reikėtų sudaryti finansinių išteklių balansą ne tik šalies, bet ir respublikų mastu. Tuo tarpu viso to dabar dar nėra.

Mūsų nuomone, pelno skirstymo proporcijas nebūtina tvirtinti iš anksto, visam penkmečiui. Pelno skirstymo proporcijomis tvarką galima įgyvendinti ir kiekvienais metais patvirtinant pramoninėms ministerijoms įmokėtino į biudžetą pelno procentą (pridedamuose prie TSRS ir sąjunginių respublikų valstybinių biudžetų jų pajamų apskaičiavimuose). Įmokėtino į biudžetą pelno suma (pagal įmokų formas), tuo pačiu ir procentas, ir dabar yra fiksuojami, tvirtinant šalies ir sąjunginių respublikų valstybinius biudžetus.

Pramonės ministerijos atitinkamas pelno paskirstymo proporcijas, t. y. įmokų į valstybinį biudžetą procentą, turėtų tvirtinti pavaldiems gamybiniais susivienijimams ir įmonėms (suderinus su atitinkamomis finansų ministerijomis ar jų įstaigomis). Ir visai nebūtina palikti dabar galiojančias pelno įmokų į biudžetą formas, ką, kaip jau minėta, siūlo dauguma autorių. Nesvarbu ir kaip būtų pavadintos tos pelno įmokos (pavyzdžiui, pelno įnašai).

Viršijus įmonei planą, atitinkamai (patvirtintu procentu) padidėtų tiek įnašų į biudžetą suma, tiek ir įmonės žinioje palikto pelno suma. Jeigu susivienijimui (įmonei) dalis tos viršplaninės sumos nebūtų reikalinga, ją aukštesnė žinyba (ministerija) turėtų akumuliuoti ir vėliau panaudoti pramonės šakos vystymui reikmėms. Tikslinga nustatyti tokią tvarką, kad ši ministerijos rezervuota suma pirmiausia būtų panaudota įmokoms į valstybinį biudžetą (pavyzdžiui, kai atskiroms įmonėms neįvykdžius pelno plano, ministerijos mastu nebūtų įvykdytas įnašų į biudžetą planas). Mūsų nuomone, čia kai kurie autoriai nepagrįstai siūlo, kad įmonės, neįvykdžiusios pelno plano, į biudžetą vis tik turėtų įmokėti planuotą sumą, gautą tam tikslui iš Valstybinio banko kredito [žr. 19, p. 148].

Vilniaus V. Kapsuko universitetas
Finansų ir kredito katedra

Redakcinei kolegijai įteikta
1976 m. gruodžio mėn.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. TSKP XXIV suvažiavimo medžiaga, V., 1971.
2. TSKP XXV suvažiavimo medžiaga, V., 1976.
3. Lietuvos TSR pramoninių ministerijų 1975 ir 1976 metų I pusmečio apyskaitų f. Nr. 15.— Lietuvos TSR finansų ministerijos Pramonės finansavimo valdybos atitinkamos bylos, vardyno Nr. 349.
4. Lietuvos TSR liaudies ūkio tarybos valdybų pagrindinės veiklos balansų 1965 m. sausio 1 d. duomenys.— Lietuvos TSR finansų ministerijos archyvas, f. 1, ap. 22, ap. eil. 21—28.
5. Ленин В. И. Полн. собр. соч., т. 43.
6. Алексеевко М. М., Иванов В. В. О совершенствовании взаимоотношений предприятий с бюджетом.— «Финансы СССР», 1973, № 3.
7. Аллахвердян Д. Совершенствование финансово-кредитного механизма.— «Вопросы экономики», 1973, № 9.
8. Атлас Т., Злобин И. Финансовые рычаги повышения эффективности производства.— «Вопросы экономики», 1975, № 1.
9. Веселков Ф. Стимулирование напряженных планов.— «Вопросы экономики», 1973, № 10.
10. Взаимоотношения промышленности с бюджетом и кредитной системой в новых условиях. М., «Финансы», 1970.
11. Воронцов С. Реформа и финансы предприятий.— «Коммунист», 1968, № 5.

12. *Либерман Я. Г.* Государственный бюджет СССР в новых условиях хозяйствования. М., «Наука», 1970.
13. Материалы республиканской научной конференции. Киев, 1967.
14. Методические указания о порядке разработки и утверждения ставок налога с оборота, скидок и надбавок к ставкам. М., 1974.
15. Народное хозяйство СССР в 1975 году. М., «Статистика», 1976.
16. 50 лет советских финансов. М., «Финансы», 1967.
17. *Ситнин В.* Чистый доход. М., «Мысль», 1974.
18. *Ткачук М. И.* Проблемы финансового планирования. Минск, «Наука и техника», 1972.
19. Финансы промышленности. Колл. авторов под руководством проф. П. Н. Жевтяка. М., 1972.
20. Хозяйственная реформа и бюджет. М., «Финансы», 1968.
21. Экономическая газета, 1968, № 32.

РАСПРЕДЕЛЕНИЕ ПРИБЫЛИ ПРОМЫШЛЕННОСТИ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПЛАТЕЖЕЙ В БЮДЖЕТ

В. МЕЙДУНАС

Резюме

В первом разделе «Распределение прибыли в условиях хозяйственной реформы» указаны основные недостатки распределения прибыли в дореформенных условиях, охарактеризованы изменения, внесенные реформой 1965 г. в распределение прибыли промышленности. Приводятся пропорции использования прибыли промышленности СССР за 1965—1975 гг. Анализируются пропорции распределения прибыли промышленных министерств Литовской ССР в 1974—1975 гг. В них наблюдаются значительные различия: в одних отраслях (легкой промышленности и др.) большая часть прибыли была выделена для платежей в бюджет, в других (мебельной и деревообрабатывающей) — оставлена в ведении хозяйства. Эти различия обусловлены неодинаковым размером внесенного в бюджет свободного остатка прибыли, что в свою очередь зависит от величины прибыли, используемой на капвложения. Сравнительно большая доля прибыли была использована для образования фондов экономического стимулирования — по отраслям она достигала от 1/7 до 1/5 части всей прибыли. Пропорции распределения прибыли промышленных министерств, по сравнению с использованием прибыли аналогичных управлений Совнархоза Литовской ССР, значительно изменились.

Суммы фондов экономического стимулирования для министерств и ведомств на пятилетку теперь утверждаются централизованно. Тем самым регулируется доля прибыли промышленности, выделяемая для отчислений в фонды стимулирования (что также позволяет ограничить необоснованный рост средней зарплаты за счет фонда материального поощрения). Однако на практике проявляется другая крайность — суммы фондов стимулирования отрываются от планируемых на пятилетку основных показателей деятельности предприятий (такие случаи наблюдаются и в Литовской ССР). По мнению автора, фонды стимулирования целесообразно образовывать по установленным процентам от суммы фактической прибыли. Автор поддерживает предложения о целесообразности распределения фактической прибыли без ее подразделения на плановую и сверхплановую (для начала предлагается ввести такой метод в масштабе одного промышленного министерства страны либо союзной республики).

Во втором разделе «Совершенствование форм платежей в бюджет» обобщены имеющиеся в литературе предложения по вопросам дальней-

шего совершенствования распределения прибыли промышленности, прежде всего касающиеся форм платежей в бюджет. Свыше половины всех взносов из прибыли поступает в бюджет в виде ее свободного остатка, хотя эта форма платежей не несет никаких хозрасчетных функций. Поэтому многие авторы высказываются за значительное сокращение размера этого взноса в бюджет (путем повышения ставки платы за фонды либо более широкого применения фиксированных платежей) или даже за полную отмену этой формы платежей. При этом некоторые авторы считают, что всю сумму свободного остатка прибыли следует оставлять в распоряжении предприятий (хозяйств). На наш взгляд, этого делать нельзя, ибо при таком порядке: 1) игнорировались бы интересы госбюджета (значительно сократились бы его доходы); 2) понизилась бы эффективность использования на предприятиях значительной суммы прибыли; 3) довольно сложным было бы перераспределение такой огромной суммы прибыли между предприятиями и отраслями промышленности (на финансирование капиталовложений и на другие цели).

В целях снижения остатка прибыли на предприятиях, на наш взгляд, наиболее реальными являются два направления:

1) повышение нормы платы за фонды примерно в 1,5—2 раза (до 9—12%). При фактическом начислении этого платежа меньше планового разницу следует изымать в доход бюджета за счет фактической ее прибыли;

2) превращение в налог с оборота значительной суммы чистого дохода, ныне реализуемого в форме прибыли. Такое изменение необходимо и потому, что структура оптовых цен промышленности страны за период 1965—1974 гг. изменилась в пользу прибыли (за счет налога с оборота она увеличилась на 3 пункта). Кроме того, рентабельность многих изделий чрезмерно высока; следовало бы значительно снизить уровень ее и часть прибыли превратить в налог с оборота.

Обсуждается и целесообразность взимания фиксированных (рентных) платежей. Эти платежи по экономическому содержанию следует оценивать как разновидность налога с оборота, а потому ту часть прибыли, которая в настоящее время изымается в бюджет в виде фиксированных (рентных) платежей, целесообразно превратить в налог с оборота.

Все чаще возникают предложения о долевом распределении прибыли промышленности. Суть всех их близка к содержанию эксперимента распределения прибыли Министерства приборостроения, средств автоматизации и систем управления СССР. На наш взгляд, этот опыт следует быстрее распространить и на некоторые другие министерства. При этом нет необходимости утверждать пропорции распределения прибыли на всю пятилетку. Достаточно ежегодно утверждать для министерств процент прибыли, подлежащий уплате в бюджет, а они, в свою очередь, должны утверждать этот показатель для подведомственных звеньев. И совсем не обязательно сохранять ныне действующие формы взносов в бюджет. Только при невыполнении некоторыми предприятиями плана взносов в бюджет следовало бы изымать соответствующую сумму у вышестоящих ведомств (они резервировали бы часть прибыли предприятий, перевыполнивших план).